

Μητρόπολη Χίου: Παρουσίαση Νέου Χιακού Λειμωνάριου

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Χίου, Ψαρών και Οινουσσών

Η παρουσίαση της 8ης έκδοσης του Νέου Χιακού Λειμωναρίου από την Ιερά Μονή Μυρσινιδίου, πραγματοποιήθηκε μέσα στον περασμένο Αύγουστο. Η συγκεκριμένη εκδήλωση που έλαβε χώρα εντός της Ιεράς Μονής Μυρσινιδίου, μετά την τέλεση της Ιεράς Παράκλησης στην Υπεραγία Θεοτόκο, το απόγευμα της Κυριακής της 8ης Αυγούστου, παρευρέθηκε και ο Μητροπολίτης Χίου κ. Μάρκος.

Κατά την παρουσίαση ο Σεβασμιώτατος Χίου, δεν έκρυψε την ευχαρίστηση για το γεγονός ότι αξιώθηκε από τον Τριαδικό Θεό, κατά την 200η επέτειο της

εθνικής παλιγγενεσίας να ολοκληρωθεί η συγκεκριμένη έκδοση, ενώ ευχαρίστησε τον **κ. Γεώργιο Πιτσινέλη** Δρα Βυζαντινής Φιλολογίας, του τομέα Βυζαντινής Φιλολογίας και Λαογραφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος επεμελήθηκε το σύνολο της έκδοσης. Στη συνέχεια ο κ. Θεμιστοκλής Μουχλής ανέγνωσε Χαιρετισμό **κ. Γεωργίου Πιτσινέλη**, ο οποίος δεν δύναται να παραστεί λόγω των επικρατουμένων υγειονομικών μέτρων.

Μετά την παρουσίαση ο Μητροπολίτης Χίου κ. Μάρκος τίμησε για πρώτη φορά με τον Μεγαλόσταυρο του Αγίου Ισιδώρου μετά αστέρος, το οποίο ετοίμασε η Ιερά Μητρόπολη για τα 200 έτη από το 1821, την Μεγάλη Ευεργέτιδα της Ιεράς Μητροπόλεως **κ. Αλεξάνδρα Μαμαλίγκα - Προκοπίου**, η οποία με προσωπικές της δαπάνες ανακαινίσθηκε εξ ολοκλήρου η Βιβλιοθήκη **“Άγιος Αγαπητός”**.

Η παρουσίαση του βιβλίου ολοκληρώθηκε από τους **κ. Χρήστο Φαράκλα**, Φιλολόγο και **κ. Βασίλειο Βοξάκη**, Θεολόγο.

Ο κ. Φαράκλας ανέφερε:

Σεβασμιώτατε,

πανοσιολογιώτατε πατέρα Νεκτάριε,

σεβαστοὶ πατέρες,

κύριε Στρατιωτικὲ Διοικητὰ Χίου,

ἐκλεκτὲ συμπολίτη κύριε Σταμάτιε Κριμιζῆ,

κυρίες καὶ κύριοι,

ἀγαπητοὶ φίλοι,

Ἦταν καλοκαίρι τοῦ 1993, ὅταν σὲ μιὰ ἐπίσκεψή μου ἐδῶ, στὴ Μυρτιδιώτισσα, ὁ μακαριστὸς γέροντας Χριστόφορος Γεραζούνης μοῦ προσέφερε –καὶ μάλιστα μὲ ἰδιόχειρη ἀφιέρωση– τὴν τελευταία τότε ἑβδομὴ ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, τὴν ὁποία μὲ εὐλάβεια ἔκτοτε κρατῶ στὴ βιβλιοθήκη μου καὶ τὴ μελετῶ. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἔπαιρνα στὰ χέρια μου ἓνα δικό μου ἀντίτυπο τοῦ Χιακοῦ Λειμωναρίου. Ἀπὸ πολὺ νωρίτερα ὅμως εἶχα συναίσθηση τῆς πολυτιμότητος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἡ πρώτη ἔκδοση τοῦ ὁποίου πραγματοποιήθηκε ὡς γνωστὸν «ἐν Βενετίᾳ», «παρὰ Πάνω Θεοδοσίου τῷ ἐξ Ἰωαννίνων» τὸ μακρινὸ 1819. Δηλαδή πρὶν ἀπὸ διακόσια δύο χρόνια. Ἀντίτυπο αὐτῆς τῆς πρώτης ἔκδοσης εἶχα ἀκούσει ὅτι ὑπῆρχε στὴ βιβλιοθήκη τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου μου, ἀοιδίμου Χρίστου Θ. Σαδικάκη, πάλαι ποτὲ «Γυμνασιάρχου ἐν Χίῳ», τὸ ὁποῖο ὅμως δυστυχῶς δὲν μπόρεσα ποτὲ νὰ ἐντοπίσω ἀνάμεσα στὰ κατάλοιπα τῆς μεγάλης του βιβλιακῆς συλλογῆς. Τὸ 1968, ὅταν πραγματοποιήθηκε ἡ ἕκτη ἔκδοση τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Ἑπτάλοφος, ἦμουν πιά σὲ ἡλικία ποὺ μοῦ ἐπέτρεπε νὰ τὸ ἀναζητήσω, ἴσως καὶ νὰ τὸ ἀποκτήσω, ἀλλὰ οὔτε πληροφόρηση εἶχα τότε οὔτε στὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Χίου –δηλαδή βασικῶς στοῦ Χαβιάρα– θυμᾶμαι νὰ κυκλοφόρησε ποτὲ τὸ βιβλίο.

Σήμερα ἔχουμε, σὺν Θεῷ, στὰ χέρια μας τὴν ὄγδοη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου. Αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη ἱκανοποίηση ὡς Χιώτης, ποὺ τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι καὶ πάλι διαθέσιμο καὶ μπορεῖ νὰ μπεῖ ἐπιτέλους σὲ κάθε χιώτικο σπίτι, ὅχι μόνο ἐδῶ, στὸ νησί μας, ἀλλὰ καὶ ὅπου γῆς πάλλεται χιώτικη καρδιά. Αἰσθάνομαι ὅμως καὶ ὑπερηφάνεια, ποὺ μοῦ παραχωρήθηκε τὸ προνόμιο νὰ παρουσιάσω

ένωπιόν σας αὐτὴ τὴ λαμπρὴ νέα ἔκδοση, ἡ ὁποία θὰ παραμείνει, νομίζω, ἡ στερεότυπη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου γιὰ πολλὰς δεκαετίες. Γιὰ τὴν τιμὴ αὐτὴ εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τὴ θέσι αὐτὴ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Κύριο Μᾶρκο –ποὺ εἶναι καὶ ὁ ἐμπνευστὴς τῆς νέας αὐτῆς ἔκδοσης–, ὁ ὁποῖος αἰφνιδιάζοντάς με πρὶν ἀπὸ μία μόλις ἐβδομάδα μοῦ ἐμπιστεύτηκε τὸ καθῆκον αὐτό. Σεβασμιώτατε, δεχτεῖτε τὶς εὐχαριστίες μου.

Μὲ τὴν ἐπίγνωσι ὅτι ἐνδεχομένως «κομίζω γλαῦκα εἰς Ἀθήνας» θὰ ξεκινήσω μὲ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ὅρου «λειμωνάριον» ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου. Ἐπιτρέψτε μου αὐτὴ τὴ δασκαλίστικη φιλολογικὴ παρέκβασι. «Λειμῶν», λοιπόν, θὰ πεῖ «λιβάδι». Καὶ εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς συλλογῆς ἀγιολογικῶν κειμένων, ἡ ὁποία ὁλοκληρώθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 7ου αἰῶνα ἀπὸ τὸν λόγιό μοναχὸ Ἰωάννη Μόσχου, τὸν καὶ Εὐκρατᾶ. Τὸ βιβλίον τοῦ Μόσχου ξεκινᾷ ὡς ἐξῆς: Τῶν ἐαρινῶν λειμῶνων τὴν θέαν,... πολλῆς εὐρίσκω τέρψεως γέμουσαν, ἣν ἡ παντοδαπὴ τῶν ἀνθέων βλάστη τοῖς θεωμένοις παρέχεται... Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ παρὸν πόνημα ὑπολάμβανε, ἱερὸν καὶ πιστὸν τέκνον... Εὐρήσεις γὰρ ἐν αὐτῷ ἀρετὰς ἀγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμπάντων... Διὸ καὶ τὸ παρὸν τοῦτο πόνημα Λειμῶνα ἀπεκαλέσαμεν, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέρψιν τε καὶ εὐωδίαν, καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἐντυχάνουσιν.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα εἶναι κατανοητό, δίνω ὅμως, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Σεβασμιωτάτου, μιὰ μετάφρασι: «Τῶν ἀνοιξιάτικων λιβαδιῶν τὴν θέαν τὴν εὐρίσκω νὰ ξεχειλίζει ἀπὸ πολλὴ ἀπόλαυσι, τὴν ὁποία ἡ κάθε εἶδος βλάστησι τῶν λουλουδιῶν προσφέρει σὲ ὅσους τὴ βλέπουν... Τέτοιο νὰ θεωρεῖς καὶ τὸ παρὸν πόνημα, ἱερὸν καὶ πιστὸν τέκνον... Διότι θὰ βρεῖς μέσα σ' αὐτὸ τὶς ἀρετὰς ἀγίων ἀντρῶν, ποὺ διέπρεψαν στοὺς καιροὺς τοὺς δικoὺς μας ... Γι' αὐτὸ καὶ τὸ παρὸν πόνημα τὸ ὀνομάσαμε Λειμῶνα, ἐξαιτίας τῆς (ψυχικῆς) ἀπόλαυσις, τῆς (πνευματικῆς) εὐωδίας καὶ τῆς (ἠθικῆς) ὠφέλειας ποὺ περιέχει καὶ ποὺ προσφέρει σὲ ὅσους τυχὸν τὸ διαβάζουν».

Τὸ βιβλίον «Λειμῶν» εἶναι ἐπομένως ἓνα λιβάδι γεμάτο ἀπὸ ἀρετὰς «ἀγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμπάντων». Νομίζω ὅτι ἡ διευκρίνισι αὐτὴ εἶναι σημαίνουσα, διότι προσδιορίζει τὸ βασικὸ κίνητρο γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ Λειμῶνος. Εἶναι κυρίως νὰ διασώσει τὴ μνήμη ἀγίων, ἀντρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ ἔζησαν καὶ ἄθλησαν στὴν ἴδια ἐποχὴ –ἢ στὴν ἴδια μερίζονα ἱστορικὴ περίοδο– μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ ἔργου. Κάθε ἐποχὴ ἔχει τοὺς ἀγίους της. Καὶ ἔχει ὑποχρέωσι νὰ τοὺς ἐντοπίζει καὶ νὰ ἀναδεικνύει τὰ τεκμήρια τῆς ἀγιότητάς τους. Ἔργο δύσκολον πραγματικὰ, διότι οὔτε ἡ ἀγιότητα βρίσκεται πάντα ἐκεῖ ποὺ τὴν ἀναζητοῦμε οὔτε ἡ ἀνάδειξις της μπορεῖ νὰ συνδέεται κατὰ κανέναν τρόπο μὲ ὑλικὰ ἐλατήρια ἢ ἄλλες κοσμικὰς ὑστεροβουλίες...

Τώρα ἡ τελικὴ λέξι «λειμωνάριον» προέρχεται ἀπὸ τὴ λέξι «λειμῶν» μὲ τὴν

προσθήκη τῆς παραγωγικῆς κατάληξης «-άριον», πού υποδηλώνει βέβαια ὑποκορισμό, ὅπως ἐπισημαίνεται τόσο στοῦ A Greek-English Lexicon τῶν Liddel-Scott-Jones-McKenzie ὅσο καί στοῦ Patristic Lexicon τοῦ Lampe. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιά τυπολογικό ὑποκορισμό, ἀφοῦ στήν περίπτωση τῆς λέξης αὐτῆς ἡ ὑποκοριστική λειτουργία τοῦ μορφήματος «-άριον» ἔχει ἐξουδετερωθεῖ ἀπό τή νέα σημασία τῆς λέξης, ἡ ὁποία δέν υποδηλώνει πλέον τὸ «μικρὸ λιβάδι» ἢ τὸ «λιβαδάκι» γενικά ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ τὸ βιβλίον μὲ βίους ἀγίων, ὅπως συμβαίνει καί μὲ τή λέξη «συναξάριον». Κατὰ τὸ Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσας τοῦ Γ. Μπαμπινιώτη λειμωνάριον εἶναι «ἡ συλλογὴ διδασκαλιῶν καὶ ἐνάρετων πράξεων ἀγίων, μαρτύρων ἢ μοναχῶν ὡς εἶδος λογοτεχνίας πού ἀναπτύχθηκε στοῦ Βυζάντιο». Ἀνάλογο λῆμμα, ἀπὸ ὅ,τι εἶδα, δέν ὑπάρχει στοῦ Λεξικοῦ τῆς Κοινῆς Νεοελληνικῆς τοῦ Ἰδρύματος Τριανταφυλλίδη. Προφανῶς δέν θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς συντάκτες τοῦ ἐπαρκῶς νεοελληνικῆς λέξης.

Καὶ ἔρχομαι τώρα στήν τελευταία -τὴν ὄγδοη- ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, αὐτὴν πού παρουσιάζουμε ἐδῶ σήμερα. Πρόκειται γιά ἕναν ἐπιβλητικὸ σκληρόδετο τόμον διαστάσεων 342×242 χιλιοστῶν (μὴ τυποποιημένο σχῆμα, ἂν καί ὡς πρὸς τὸ μέγεθος μοιάζει πολὺ μὲ ἐκκλησιαστικὸ λειτουργικὸ βιβλίον). Ὡς χρῶμα τοῦ ἐξωφύλλου ἐπιλέχθηκε τὸ σκοῦρο μπλέ, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ πορφυρὸ τῆς προηγούμενης ἔκδοσης, πιθανότατα γιά νὰ δημιουργεῖ καὶ κάποιον ἐθνικὸ συνειρμό. Τὸ ἐξώφυλλον φέρει χρυσοτυπία μὲ τὸν τίτλον τοῦ βιβλίου καὶ σταυρὸ μὲ τρίλοβες κεραῖες ἐντὸς ἐντυπωσιακοῦ διακοσμητικοῦ πλαισίου. Ἀποτελεῖται συνολικὰ ἀπὸ πεντακόσιες τέσσερις (504) ἀριθμημένες σελίδες σὺν δώδεκα (12) ἐπιπλέον πού δέν ἀριθμοῦνται, δύο (02) στήν ἀρχὴ καὶ δέκα (10) στοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. Ὡς ἔτος ἔκδοσης ἀναφέρεται τὸ 2020 καὶ ὡς ἐκδότης ἡ Ἱερὰ Μονὴ Μυρσινιδίου Χίου, ἡ ὁποία ἔχει ὑποστηρίξει καὶ προηγούμενες ἐκδόσεις ἀπὸ τὸ 1930 καὶ μετέπειτα (ἀπὸ τὴν πέμπτη δηλαδὴ ἔκδοση καὶ ἐφεξῆς, ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ ἀρχικὸ Νέον Λειμωνάριον γίνεται τελικὰ Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον). Τὴν ἐκτύπωση καὶ βιβλιοδεσίαν ἀνέλαβε ὁ ἐξειδικευμένος σὲ ἐκδόσεις θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἀθηναϊκὸς ἐκδοτικὸς οἶκος Σαΐτη. Τὸ tirage τῆς ἔκδοσης, σύμφωνα μὲ τὰ ἀναφερόμενα στοῦν κολοφῶνα τοῦ βιβλίου, ἀνέρχεται στοῦν καθησυχαστικὸ ἀριθμὸ τῶν χιλίων (1.000) ἀντιτύπων, ἂν καὶ δική μου εὐχὴ εἶναι καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἱκανὸς ἀριθμὸς νὰ ἀποδειχτεῖ μικρὸς καὶ νὰ χρειαστεῖ σύντομα καὶ νέα ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου. Ἡ ταχύτητα μὲ τὴν ὁποία ἐξαντλοῦνται τέτοια βιβλία εἶναι ἐνδεικτικὴ τοῦ ἐπιπέδου καὶ τῆς ὠριμότητος τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ.

Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι:

Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον/ περιέχον μαρτύρια παλαιὰ καὶ νέα,/ βίους ὁσίων καὶ ἁσματικὰς ἀκολουθίας/ εἰς διαφόρους νεομάρτυρας/ Χίους ἢ ἐν Χίῳ ἀθλήσαντας,/

ὥς καὶ τὰ μάλα τιμωμένους ἐν Χίῳ./ Ἐκδίδοται ἐπὶ τῇ βάσει παλαιῶν Λειμωναρίων/ ἐν οἷς ἐμπεριέχονται ἅπαντα τὰ ἔργα:/ Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ, ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου/ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου/ καὶ Νικηφόρου τοῦ Χίου, ἱεροδιδασκάλου/ Ἐκδοσις ἡ´/ Νέα ἔκδοσις ἀναθεωρημένη καὶ ἐπηυξημένη ὑπὸ/ Γεωργίου Μ. Πιτσινέλη/ τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν/ εἰς κοινὴν ἀπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὠφέλειαν/ Ἱερὰ Μονὴ Μυρσινιδίου Χίου/ 2020

Γιὰ λόγους συναισθηματικοὺς ἀλλὰ καὶ φιλολογικοὺς ἀντιπαραθέτω στὸν τίτλο αὐτὸ καὶ τὸν τίτλο τῆς πρώτης ἔκδοσης τοῦ Χιακοῦ Λειμωναρίου, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητα τὸ δεύτερο μέρος τοῦ Νέου Λειμωναρίου τῆς ἔκδοσης τοῦ 1819· καὶ ὁ τίτλος αὐτὸς θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη γιὰ λόγους βιβλιογραφικῆς πληρότητας νὰ ἔχει συμπεριληφθεῖ στὸ παράρτημα μὲ τοὺς «πλήρεις τίτλους τῶν Λειμωναρίων» στὴ σελίδα 503 τοῦ βιβλίου:

Νέον/ Λειμωνάριον/ περιέχον/ τὰ ἐν Χίῳ πάντα κατὰ Ἀκολουθίαν τοῦ ἔτους συγγεγραμμένα/ προτροπῇ καὶ αἰτήσει/ τῶν φιλοχρίστων Χίων./ Διὰ νὰ ἡμπορῇ ὁ βουλόμενος νὰ χωρίσῃ τὸ ἐν Βιβλίον τοῦτο εἰς δύο, διὰ νὰ/ μεταχειρίζεται[sic] εὐκόλως τῶν ἐν Χίῳ Ἀγίων τὰς Ἀκολουθίας καὶ τὰς Ἱστορίας.

Νὰ παρατηρήσω ἐδῶ ὅτι ἡ φράση «κατὰ Ἀκολουθίαν τοῦ ἔτους» ὑποδηλώνει ὅτι οἱ βίοι καὶ οἱ ἀσματικὲς ἀκολουθίαι τῶν ἁγίων στὸ Λειμωνάριον ἔχουν ταξινομηθεῖ μὲ βάση τὴν ἡμερομηνία κατὰ τὴν ὁποία τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἡ μνήμη τους, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν μῆνα Σεπτέμβριο, ὅποτε ἀρχίζει, ὡς γνωστόν, τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος. Μὲ ἄκρα συγκίνηση στὸ τέλος αὐτῆς τῆς παρθενικῆς ἔκδοσης τοῦ Νέου Λειμωναρίου διαβάζουμε καὶ ἕναν ἐκτενῆ κατάλογο Χίων συνδρομητῶν. Προκαλεῖ ριγὸς τὸ γεγονὸς ὅτι πρόκειται γιὰ ὀνόματα συμπατριωτῶν μας ποὺ καταβάλλουν τὸν ὀβολό τους γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου τρία μόλις χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ νησιοῦ μας. Δεύτερος στὸν κατάλογο αὐτὸν μνημονεύεται –θὰ τὸ γνωρίζετε, Σεβασμιώτατε– «Ὁ Πανοσιολογιώτ(ατος) κὺρ Μακάριος Βασιλάκης». Θὰ ἤθελα νὰ μάθω ἂν πρόκειται γιὰ πρόγονό σας. Ἴσως θὰ ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ οἱ κατάλογοι τῶν συνδρομητῶν ἀπὸ ὅλες τὶς παλαιότερες ἐκδόσεις νὰ εἶχαν συμπεριληφθεῖ γιὰ λόγους προσωπογραφικοὺς καὶ στὴ νέα ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου.

Τὸ ἐπόμενο σχόλιό μου ἐπὶ τοῦ τίτλου τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἀφορᾷ τὸν ἐπιμελητὴ τῆς ἔκδοσης, κύριο Γεώργιο Μ. –ὑποθέτω «Μιχαήλ»– Πιτσινέλη. Ὁ ἐπιμελητὴς εἶναι διδάκτορας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὸ 2014 μέλος Α΄ βαθμίδας τοῦ Ἑργαστηριακοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου, στὸ Τμῆμα Φιλολογίας καὶ στὸν Τομέα Βυζαντινῆς Φιλολογίας καὶ Λαογραφίας. Εἶναι ἡ πρώτη ἴσως φορὰ ποὺ τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἔκδοσης τοῦ Λειμωναρίου ἀναλαμβάνει ἕνας ἀπόλυτα ἐξειδικευμένος μελετητής, ἱκανὸς νὰ «τομογραφήσῃ»

τὸ κείμενο καὶ νὰ τὸ βελτιώσει μὲ ὅλες τὶς δυνατότητες ποὺ τοῦ παρέχουν ἡ ἐπιστημονικὴ του κατάρτιση, ἡ κειμενολογικὴ του ἐμπειρία καὶ ἡ σύγχρονη τεχνολογία. Ἐξαιρετικὴ ἐπιλογή, Σεβασμιώτατε!

Τὸ βιβλίο ἀφιερώνεται μὲ εὐλάβεια στὴν ἱερὴ μνήμη τριῶν ἱερομονάχων, ποὺ διατέλεσαν καὶ οἱ τρεῖς τους ἡγούμενοι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μυρσινιδίου –ἀπὸ τὴν ἵδρυσή της τὸ 1897 ἕως καὶ τὸ 1994– καὶ συνέδεσαν τὸ ὄνομά τους μὲ διαδοχικὲς ἐκδόσεις τοῦ Λειμωναρίου, τῶν μακαριστῶν Χριστοφόρου Σερέμελη, Ἀμβροσίου Μιχάλου καὶ Χριστοφόρου Γεραζούνη.

Ἐπονται δύο προλογικὰ κείμενα, τὸ πρῶτο ποιητικότατο, «ἐν ἀνθρῳ ἑλληνι λόγῳ», τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν Κυρίου Μάρκου καὶ τὸ δεύτερο, φιλολογικότατο καὶ ἐμπεριστατωμένο, τοῦ ἐπιμελητῆ τῆς ἔκδοσης. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, Σεβασμιώτατε, νὰ πῶ ἐδῶ –καὶ ἀδιαφορῶ παντελῶς γιὰ τὸ πῶς θὰ ἐκληφθοῦν τὰ λόγια μου– ὅτι ὡς παλαίμαχος φιλόλογος θὰ ἤμουν ἐξαιρετικὰ ὑπερήφανος ἂν εἶχατε ὑπάρξει μαθητῆς μου –κάτι ποὺ θὰ ἦταν βέβαια δυνατὸν νὰ συμβεῖ μὲ βάση τὰ ἡλικιακὰ μας δεδομένα– ἀλλὰ καί, γενικά, ὅτι θὰ ἔδινά καὶ τὴ ζωὴ μου ἀκόμη γιὰ μιὰ Ἑθνικὴ Παιδεία (καὶ μὲ τὸ «Ε» καὶ μὲ τὸ «Π» κεφαλαῖα), ποὺ θὰ μάθαινε τοὺς Ἕλληνες, ἂν ὄχι νὰ γράφουν, ὅπως γράφετε ἐσεῖς, τοῦλάχιστον ὅμως νὰ διαβάζουν καὶ νὰ κατανοοῦν εὐχερῶς τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸν Παπαδιαμάντη. Πεποίθησή μου εἶναι ὅτι ἡ γνώση τῆς γλώσσας μας σὲ βάθος θὰ μᾶς προστάττει ἀποτελεσματικὰ καὶ ἀπὸ τὶς κατὰ καιροὺς ἐνσκόπτουσες κρίσεις καὶ ἀπὸ τὴν ἀκρισία ποὺ μᾶς κατατρύχει ὡς ἔθνος διαχρονικά...

Ἀκολουθεῖ τὸ κύριο σῶμα τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖο ξεκινᾷ μὲ δύο καινοφανεῖς ἀσματικὲς ἀκολουθίες –ποὺ δὲν εἶναι βέβαια καὶ οἱ μόνες καινοφανεῖς σὲ σχέση μὲ τὶς προηγούμενες ἐκδόσεις–, μία τῆς «Ἱερᾶς συνάξεως πάντων τῶν ἁγίων τῆς Χίου» καὶ «πάντων τῶν ἐν Χίῳ ἀθλησάντων καὶ ἀσκήσει διαλαμψάντων ἁγίων καὶ τῶν ἐκασταχοῦ Χίων» καὶ μία «τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀνθίμου, τοῦ ἀρτίως ἐν Χίῳ ἀσκήσαντος». Εἶναι συγκινητικὸ γιὰ ἕναν Χιώτη νὰ βλέπει νὰ συμπεριλαμβάνονται ἐπιτέλους –χάρη σὲ δική σας καὶ πάλι πρωτοβουλία, Σεβασμιώτατε– στὴ σεπτὴ χορεία τῶν ἁγίων τῆς Χίου σαράντα ἑξὶ συνολικὰ νέοι ἱερομάρτυρες, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Μητροπολίτης Πλάτων Φραγκιάδης, ὁ ἱερέας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου Σταμάτιος Χαρτουλάρης, ποὺ σφαγιάστηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὡς ἄμνὸς ἄμωμος ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ, ἐνῶ ἱεουργοῦσε τὸ πρῶτὴ τῆς Μεγάλης Πέμπτης τοῦ 1822, καὶ ὁ νεαρὸς ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Χίου Μακάριος Γαρρῆς ἢ Γέμελος, ποὺ ἀπαγχονίστηκε μαζί μὲ ἄλλους ἐθνομάρτυρες στὸ Βουνάκι...

Εἶναι ἀνεξίτηλα ἀποτυπωμένοι στὴ μνήμη μου οἱ δύο πίνακες τοῦ Γεωργίου Παναγιωτάκη, τοὺς ὁποίους εἶχα πρωτοδεῖ ὡς μικρὸς μαθητῆς τοῦ δημοτικοῦ

σχολείου στην ένορειακή αίθουσα του Αγίου Γεωργίου Βροντάδου, όπου μάς είχε πάει η δασκάλα μας, και οι όποιοι με είχαν έντυπωσιάσει πολύ τόσο με το θέμα τους όσο και με την άποψη εκτέλεσής τους. Ήταν σημαντικός καλλιτέχνης ο Παναγιωτάκης, Σεβασμιώτατε, και η Έκκλησία της Χίου του όφείλει, νομίζω, πολλά. Αναμένουμε σε μια έπόμενη έκδοση του Νέου Χιακού Λειμωναρίου –έλπίζουμε έντος των συρρικνουμένων όρίων της δικής μας ζωής– να συμπεριληφθούν μαζί με τις άσματικές άκολουθίες και τους βίους των τριών ιερομαρτύρων μας και οι άπεικονίσσεις του μαρτυρίου των δύο έξ αούτων άπό τον άείμνηστο Γεώργιο Παναγιωτάκη.

Με το άγιολογικό και ύμνολογικό περιεχόμενο του βιβλίου δέν θα άσχοληθώ ως μη άρμόδιος. Θα ήθελα όμως να μοϋ έπιτραπεί να καταθέσω μερικές γενικότερες σκέψεις σχετικά με τη σημασία των νεομαρτύρων στην έπιβίωση του Γένους. Μετά την Άλωση της Πόλης ή Μεγάλη Έκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως άνέλαβε, ως γνωστόν, να έκπροσωπήσει άπέναντι στην Ύψηλή Πύλη το σύνολο των όρθοδόξων χριστιανών της Όθωμανικής Αύτοκρατορίας, οι όποιοι άποτελοϋσαν ένα άπό τα πέντε «μιλέτια» του πληθυσμού της. Τα άλλα ήταν το κυρίαρχο των μουσουλμάνων, των έβραίων, των Άρμενίων και των καθολικών. Το μιλέτι των όρθοδόξων, το έπιλεγόμενο των «Ροϋμ» (millet-i Rûm), δηλαδή «γένος των Ρωμαίων» –ή κοινώς των Ρωμιών– ήταν υπερεθνικό και υπερφυλετικό, άφοϋ σ' αυτό δέν άνήκαν μόνο οι έλληνικής καταγωγής υπήκοοι του σουλτάνου αλλά όλοι οι όρθόδοξοι της Όθωμανικής Αύτοκρατορίας, οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι, οι Ρουμάνοι και οι Άρβανίτες, οι Γεωργιανοί και άλλοι. Όλοι αυτοί οι ψιλῶ όνόματι «Ρωμαίοι» άποτέλεσαν άρχικά τον «Μείζονα Έλληνισμό», δηλαδή τους άμεσους ή έμμεσους ή... κατά φαντασίαν κληρονόμους της Άνατολικής Ρωμαϊκής Αύτοκρατορίας, δηλαδή του Βυζαντίου. Άποκαλῶ «έλληνισμό» όλη αύτή την πανσπερμία, πρώτον, διότι ή Μεγάλη Έκκλησία που τους έκπροσωποϋσε παρέμεινε σε χέρια έλληνικά καθ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και, δεύτερον, διότι γενικά ή βασική γλώσσα της όρθόδοξης θεολογίας και της μόνης παρεχόμενης παιδείας ήταν ή έλληνική και μάλιστα ή έλληνική του Ψαλτηρίου και της Όκτωήχου. Αύτα ήταν άρχικά τα μόνα διδακτικά βιβλία που υπήρχαν. Έκτος αυτού ή έλληνική ήταν και παρέμεινε ή *lingua franca* –δηλαδή ή «κοινή γλώσσα έπικοινωνίας»– σε όλο το Λεβάντε –δηλαδή την έγγϋς ή καθ' «ήμᾶς» Άνατολή– ως γλώσσα του έμπορίου και της άνερχόμενης άστικής τάξης.

Ός μητέρα όλων των όρθοδόξων ή Μεγάλη Έκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως θεώρησε άποστολή της άπό την πρώτη στιγμή της ύποδούλωσης να κάνει χρήση των προνομίων που της παραχωρήθηκαν άπό τον Μωάμεθ Β' τον Πορθητή, για να προστατέψει το ποίμνιό της αλλά και να το βοηθήσει να παραμείνει έδραϊο και άμετακίνητο στην όρθόδοξη πίστη. Ό πιο άποτελεσματικός τρόπος για να έπιτύχει

αὐτὸν τὸν δύσκολο στόχο ἦταν ἡ παιδεία. Καὶ στὸν τομέα τῆς παιδείας ἡ «ἐν αἰχμαλωσίᾳ Μεγάλη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως» ἐπετέλεσε «ἐν καιροῖς δισέκτοις καὶ χαλεποῖς» θαύματα, ποὺ μπορῶ νὰ πῶ ὅτι ἡ σχετική ἔρευνα δὲν τὰ ἔχει ἀκόμη μελετήσει καὶ ἀναδείξει ἐπαρκῶς...

Οἱ πιέσεις ποὺ δεχόταν τὸ ὀρθόδοξο ποίμνιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γιὰ νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν πατρώα του πίστη δὲν προέρχονταν μόνο ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τῆς θέσης τοῦ «ραγιᾶ» οὔτε μόνο ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ δυτικὲς προπαγάνδες ὀργιάζαν τότε σὲ ὅλη τὴν τουρκοκρατούμενη Ἀνατολὴ μὲ τὴν ἀνοχὴ τῆς ὀθωμανικῆς διοίκησης. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, ἀπὸ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 18ου αἰῶνα –καὶ ιδίως ἀπὸ τὸ 1774 καὶ μετέπειτα, ὅποτε συνάπτεται ἡ γνωστὴ ρωσοτουρκικὴ συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζι– ἄρχισαν νὰ εἰσρέουν κατακλυσμικὰ στὸν ὑπόδουλο ἑλληνικὸ χῶρο οἱ φιλοσοφικὲς καὶ παιδαγωγικὲς ἀντιλήψεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ. Μαζί τους ἦρθαν καὶ οἱ νέες θεωρίες περὶ «Μεσαίωνα» καὶ σκοτεινῶν αἰώνων, ποὺ συμπαρέσυραν στὴν ἀνυποληψία μαζί μὲ τὴ θεοκρατία καὶ τὴ φεουδαρχία τῆς Δύσης καὶ τὸ Βυζάντιο ὡς μία ἐρμαφρόδιτη ἐθνικὰ περίοδο πολιτικῆς καὶ πολιτισμικῆς ὑπανάπτυξης καὶ σκότους. Στὴ θέση τῆς νέας «Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας» τοῦ Μείζονος Ἑλληνισμοῦ, τὴν ὁποία ὀραματιζόταν νὰ δημιουργήσει μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ οἱ κοσμικοὶ ἐκφραστὲς τῶν ἰδεῶν της, οἱ Φαναριῶτες –μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς–, οἱ διανοούμενοι τοῦ Διαφωτισμοῦ τοποθέτησαν τὸ ἴνδαλμα ἐνὸς «Ἐλάσσονος» ἐθνοφυλετικοῦ «Ἑλληνισμοῦ», ποὺ ξεκινοῦσε, ἄς ποῦμε, ἀπὸ τὸν Ὅμηρο καὶ κατέληγε εὐθυγράμμως καὶ... «καθαροαίμως» ἕως τὸ σήμερα. Δὲν θεωρῶ ἀπαραίτητο νὰ σχολιάσω τὴν ἐγκυρότητα μιᾶς τέτοιας θεωρίας...

Ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ξέσπασε μεγάλη θεολογικὴ καὶ ἰδεολογικὴ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Μείζονος καὶ τοῦ Ἐλάσσονος Ἑλληνισμοῦ, ἡ ὁποία δὲν ξέρω ἂν ἔχει ἔκτοτε καταλαγιάσει. Ξεπεράστηκε συγκυριακὰ κατὰ τὴν ἔκρηξη τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821, ὅταν ὁ ἥρωικὸς καὶ ἄδολος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης στὴν ἐμπνευσμένη Προκήρυξή του κάλεσε τοὺς Ἕλληνες στὸν ἀγῶνα μὲ τὸ περίφημο «Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος», ποὺ, παρότι φαινομενικὰ ἀποτελεῖ μηχανικὴ ἐπανάληψη τῶν διαλαμβανομένων στὸν ὄρκο τῶν Ἀθηναίων ἐφήβων –«ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὁσίων... καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάσσω παραδώσω...»– στὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ ἔκκληση συσπείρωσης ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ τοῦ Μείζονος (δηλαδὴ τῆς Πίστεως) καὶ τοῦ Ἐλάσσονος (δηλαδὴ τῆς Πατρίδος), γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ὑπέρτατης προσπάθειας...

Στὸν ἀγῶνα τοῦ κατὰ τῆς ἀπειλῆς τοῦ ἐξισλαμισμοῦ καὶ τῆς εἰσροῆς τῶν «καινῶν ἀπὸ τῆς Δύσεως δαιμονίων» ὁ Μείζων Ἑλληνισμὸς δὲν εἶχε ἀνάγκη μόνο ἀπὸ τὴν

άντιρρητική ρητορική τῶν διανοουμένων του οὔτε μόνο ἀπὸ τῆ συστηματικῆ κατήχηση τοῦ χριστεπώνυμου πληρώματος. Αὐτὰ ἀπευθύνονταν σὲ ἐγγράμματο γενικὰ κοινὸ καὶ εἶχαν στὴν πραγματικότητά ἐλάχιστους ἀποδέκτες. Γιὰ νὰ ἐνισχύσουν στὴν πίστιν του τὸν ἀπλὸ καὶ ἀπαίδευτο λαό, ἕνας μόνος τρόπος ὑπῆρχε ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν κίνδυνο ἀπώλειας τῆς ψυχῆς. Τὰ ζωντανὰ παραδείγματα. Καὶ αὐτὰ τὰ πρόσφεραν οἱ νεομάρτυρες, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦταν νέοι, ποὺ σὲ στιγμὲς ἀδυναμίας ἢ ἐπιπολαιότητος ἢ σὲ συνθήκες αἰχμαλωσίας εἶχαν ἀπαρνηθεῖ τὴν πίστιν τους, καὶ πού, ὅταν ἀργότερα συνειδητοποιοῦσαν τί εἶχαν πράξει, ἔκαναν δημόσια δήλωση ἀποκήρυξης τοῦ ἰσλαμισμοῦ στὶς ὀθωμανικὲς ἀρχές, γεγονὸς ποὺ ἐπέφερε στὸ τέλος μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια τὴ θανάτωσή τους. Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἥρωες τοῦ Μείζονος Ἑλληνισμοῦ, τῆς Ρωμιοσύνης, ποὺ ἡ ὁμολογία τους καὶ ἡ τόλμη μὲ τὴν ὁποία ἀντιμετώπιζαν τὰ βασανιστήρια καὶ τὸν θάνατο προκαλοῦσε στοὺς χριστιανοὺς δέος καὶ θαυμασμὸ καὶ τοὺς γέμιζε μὲ αὐτοπεποίθηση γιὰ τὴν ὀρθότητα καὶ τὴ δύναμιν τῆς πίστεως τῶν πατέρων τους. Ἡ θυσία ἐνὸς τέτοιου παλικάριοῦ εἶχε συνήθως πολλαπλάσια καὶ διαρκέστερη ἀπήχηση στὸ λαϊκὸ αἶσθημα ἀπὸ ὅσο ἕνα ἐμπνευσμένο κήρυγμα ἐπ’ ἐκκλησίαις, μιὰ σοφὴ προφορικὴ νουθεσία ἢ ἀκόμη καὶ ἕνα ψυχωφελὲς ἀνάγνωσμα. Ἡ καταγραφὴ τοῦ βίου καὶ τῆς ἁθλήσεως τέτοιων ἡρώων ἦταν -τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν- ὅ,τι περίπου καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ποὺ ἐξυμνοῦσαν τὰ κατορθώματα τῶν κλεφταρματολῶν στὴν ἴδια χρονικὴ περίοδο.

Σημαντικὸ ρόλο στὴν καταγραφὴ καὶ τὴ διάσωση τῆς μνήμης τῶν νεομαρτύρων φαίνεται ὅτι διαδραμάτισε τὸ γνωστὸ κίνημα τῶν Κολλυβάδων, τὸ ὁποῖο συνδέθηκε στενὰ μὲ τὴ Χίο, ἀφοῦ οἱ τρεῖς κυριότεροι ἐκπρόσωποί του, ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Νοταρᾶς, Μητροπολίτης Κορίνθου, καὶ οἱ ὅσοι Ἀθανάσιος ὁ Πάριος καὶ Νικηφόρος ὁ Χῖος ἐζησαν καὶ ἔδρασαν στὸ νησί μας. Τὸν βίο καὶ τὴν πολιτεία τους, καθὼς καὶ τὴν ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ καθενός, μπορεῖ νὰ τὴ διαβάσει κανεὶς στὸ Λειμωνάριον. Πρῶτος συντάκτης τοῦ Νέου Λειμωναρίου ὑπῆρξε ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Νοταρᾶς, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔκανε ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐξισλαμισμῶν καὶ στήριξε, καθὼς φαίνεται, ἀρκετοὺς νεομάρτυρες. «Ἀλείπτην τῶν Μαρτύρων» τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, δηλαδή, θὰ λέγαμε, «προπονητὴ τῶν μαρτύρων» (ἐκ τοῦ «ἀλείφειν» τὸν παλαιστὴ μὲ λάδι πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα). Καὶ ἴσως αὐτὴ ἡ προσωπικὴ σχέση του μὲ νεομάρτυρες ὑπῆρξε καὶ τὸ κίνητρο τοῦ ἁγίου Μακαρίου νὰ συγγράψει τοὺς βίους τους καὶ νὰ τοὺς προβάλλει ὡς ὑποδείγματα αὐταπάρνησης καὶ χριστιανικῆς ἀρετῆς. Καὶ σὲ ὅσους ἐγκαλοῦν τὸν ἅγιον Μακάριο ὅτι κακῶς ἐξώθησε νέους ἀνθρώπους στὸ μαρτύριο -τὸ ἔχω διαβάσει καὶ αὐτό!- μπορῶ νὰ ἀπαντήσω ὅτι, εἴτε μᾶς ἀρέσει εἴτε ὄχι, εἴτε μᾶς φαίνεται σκληρὸ ἢ ἀλλότριο πρὸς τὸν δικό μας ἀτομοκεντρικὸ καὶ ἰδιοτελεῆ, θὰ ἔλεγα, «ἀνθρωπισμὸ», αὐτὸς ἦταν μακρὰν ὁ ἀποτελεσματικότερος τρόπος γιὰ τὸν

φρονηματισμὸ καὶ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Γένους, ἡ ὁποία δίνει σὲ ὅλους ἐμᾶς σήμερα τὴ δυνατότητα νὰ ἀσκοῦμε κριτικὴ a posteriori καὶ... ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς.

Ἐπειδὴ ἔχω σχηματίζει τὴν ἐντύπωση ὅτι βασικὸς στόχος τῆς συγγραφῆς τῶν Λειμωνარიῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ, ὅπως εἶδαμε, τοῦ Ἰωάννου Μόσχου ἴσαμε σήμερα εἶναι νὰ διασώσει τὴ μνήμη «ἀγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμπάντων», γι' αὐτὸ μὲ παραξένεψε ἡ ἀπουσία ἀπὸ τὸ παρὸν Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον τῆς «Ἰκετηρίου εὐχῆς ὑπὲρ τοῦ ἐνεργείᾳ ἐναθλοῦντος ὑπὲρ τῆς Ἀγίας Πίστεως», τὴν ὁποία ἔγραψε ὁ ὁσιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, ὅπως καὶ γενικὰ τῆς «Παρακλητικῆς ἀκολουθίας εἰς τὴν Ἀγίαν καὶ Ὁμοούσιον καὶ Ἀδιαίρετον Τριάδα», τῆς «ψαλλομένης ὑπὸ τῶν βουλομένων, ἐπειδὴ συμβῇ ταῖς βασάνοις ἐγκαρτερεῖν τινὰ νέον Μάρτυρα», τὴν ὁποία συνέθεσε ὁ ὁσιος Νικηφόρος. Τὰ κείμενα αὐτά, παρὰ τὴ σημασία τους, ἔχουν σταματήσει νὰ δημοσιεύονται στὸ Λειμωνάριον ἀπὸ τὴν τρίτη του ἔκδοση τοῦ 1873. Τὰ βρῆκα ὅμως ἐνδιαφέροντα καὶ ἀπολύτως σύμφωνα μὲ τὸ «λειμωνναρικὸ» πνεῦμα. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ὑπάρχει λόγος, στὸν ὁποῖο ὀφείλεται ἡ παράλειψη τῆς ἐνδιαφέρουσας αὐτῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τὴν τελευταία ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου. Ἄν ὁ Σεβασμιώτατος ἔχει τὴν καλοσύνη, μπορεῖ νὰ μᾶς διαφωτίσει ἐπ' αὐτοῦ.

Ἡ ὄγδοη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου τελειώνει μὲ ἓνα «Ἐπίμετρον». Τὸ ἐπίμετρο αὐτὸ περιλαμβάνει δύο «Εὐχὰς» καὶ ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἀντὶ ἐπιλόγου» μία ἀκόμη «Εὐχὴν διὰ τοὺς κοπιάσαντας» –ἐννοεῖται γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου–, ἓνα «Μεγαλυνάριον» «πάντων τῶν ἐν Χίῳ Ὁσίων καὶ Μαρτύρων» καὶ ἓνα «Δοξαστικὸν τῶν Ἀγίων Πατέρων» τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς Εὐχὲς εἶναι «Ὑπὲρ τῶν ναυτιλλομένων», κείμενο στιβαρὸ καὶ εὐθύβολο, γραμμένο ἀπὸ τὸν ποτὲ Μητροπολίτη Χίου, κυρὸ Χρυσόστομο Γιαλούρη, καὶ δημοσιευμένο γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἔκδοση τοῦ 1968, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ μπορούσε παρὰ νὰ συγκινήσει τὸν Μητροπολίτη Μάρκο, ὡς Χιώτη, ὡς Βρονταδούση καὶ ὡς γόνου ναυτικῆς οἰκογένειας, ὥστε νὰ τὸ συμπεριλάβει καὶ στὴν τελευταία ἔκδοση τοῦ Λειμωναρίου. Ἡ δεύτερη Εὐχή, ἐπίσης συγκινητικὴ καὶ ἐκ βαθέων ἀναδυόμενη, εἶναι ἡ «ἀναπεμφθεῖσα εἰς τὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Χίου κατὰ τὴν ἐπίσημον Δοξολογίαν τῆς 11ης Νοεμβρίου 2012, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 100 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ». Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τὴ διαβάσω ἐδῶ ὁλόκληρη καὶ νὰ τὴ σχολιάσω ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ κάνω μεγαλύτερη κατάχρηση τῆς ὑπομονῆς σας. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε μόνο νὰ διατυπώσω μιὰ τελευταία μου σκέψη, ἡ ὁποία ἐδράζεται σὲ «λόγον γνώσεως». Θὰ πρέπει ἐμεῖς οἱ Χιώτες νὰ θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας πολὺ τυχεροὺς ποὺ ἔχουμε Μητροπολίτη Χιώτη, «ὅστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων [ἡμῶν] καὶ σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς [ἡμῶν]», ἱεράρχη ποὺ γνωρίζει καλὰ καὶ τὸν τόπο καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του, τόσο τὶς πνευματικὲς ὅσο καὶ τὶς ὕλικές. Καὶ τὸ λέω αὐτὸ ἀψηφώντας καὶ πάλι τὸν κίνδυνο

νὰ ἐγκληθῶ «ἐπὶ κολακείᾳ». Πολλὰ τὰ ἔτη σου, Δέσποτα!

Θὰ κλείσω τὴν ὁμιλία μου μὲ τὸ «ἀπολυτίκιον εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα», ἐπίσης «ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. ΜΑΡΚΟΥ, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατὸν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Χίου ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ», ψαλλόμενο σὲ ἦχο πλάγιο τοῦ πρώτου:

«Τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἀνευφημήσωμεν, τὸν συνάναρχον Λόγον σὺν αἰδίῳ Πατρί, καὶ τὸ πάντα χορηγοῦν Πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι κατέπεμψεν ἡμῖν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ, δῶρον ἐλευθερίας, ἣν ἐπὶ χρόνον αἰῶνος, πάντες οἱ Χῖοι ἀπολαύομεν».

Τὴν Ἁγία Τριάδα ἄς ἀνυμνήσουμε, τὸν Λόγο, ποὺ καὶ Αὐτὸς (ὅπως καὶ ὁ Πατὴρ) δὲν ἔχει χρονικὴ ἀρχή, μαζὶ μὲ τὸν διαιώνιο Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ προσφέρει τὰ πάντα, διότι μᾶς ἔστειλε τὸ δῶρο τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τῆ δουλείας τοῦ ἐχθροῦ, τῆς ἐλευθερίας ποὺ ἐπὶ ἕναν αἰῶνα τώρα ὅλοι οἱ Χιῶτες ἀπολαμβάνουμε.

Μὲ τὴν παράκληση νὰ μὴ χειροκροτήσετε σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ ποὺ μὲ ἀκούσατε.

Ὁ κ. Βοξάκης εἶπεν: «Βασικὸ στοιχεῖο τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος εἶναι ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ τιμητικὴ προσκύνηση τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ σεβασμὸς ὅμως αὐτός, προκειμένου νὰ ἐπιφέρει βαθύτερη πνευματικὴ ὠφέλεια, πρέπει νὰ συνδυάζεται μὲ τὴν προσέγγιση καὶ τὴν ἐγγύτερη γνωριμία μὲ τοὺς Ἁγίους, τοὺς «φίλους τοῦ Θεοῦ». Ἡ προσέγγιση αὕτη, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ γίνει ἡ ἀπαρχὴ τῆς καλῆς ἀλλοιώσεως τοῦ κάθε Χριστιανοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ γνώση τοῦ Βίου καὶ τῆς Πολιτείας τῶν «στεφανηφόρων ἀθλητῶν», τῶν Ἀγίων, ὡς βοηθητικὸ μέσο πρὸς τὴν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν.

Σὲ ἐπιστολὴ του ὁ Ἅγιος Βασίλειος πρὸς τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο τονίζει τὴν καταλυτικὴ σημασία, ποὺ ἔχει τὸ παράδειγμα τῶν Ἀγίων γιὰ τοὺς πιστοὺς, τοὺς ὁποίους προτρέπει νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι οἱ Ἅγιοι εἶναι «εἰκόνες ἔμψυχοι τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας»¹. Καὶ συμπληρώνει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος «Τιμὴ γὰρ Μάρτυρος, μίμησις μάρτυρος»². Ὁ δὲ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἀναφερόμενος στὴ δυνατότητα μιμήσεως τῶν Ἀγίων ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, γράφει: «Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους ἕκαστος ἡμῶν θέλων εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖναι δύναται, πρὸς ἕκαστον πνευματικῶς ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ καθ' ἱστορίαν τυπικῶς γεγραμμένων μορφούμενος». Δηλαδή «Ἐπίσης καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους καθέννας ἀπὸ μᾶς, ἂν θέλῃ, μπορεῖ νὰ τοὺς μεταφέρῃ στὸν ἑαυτό του, παίρνοντας τὴν μορφή τοῦ καθενὸς πνευματικά, ἀπὸ ὅσα ἔχουν γραφῇ γι' αὐτὸν στὴν ἱστορία γιὰ παράδειγμα (δικό μας)»³.

Ὅμως, πνευματικὴ ὠφέλεια λαμβάνει ὁ πιστὸς καὶ μέσω τῆς Ὁρθοδόξου ὑμνογραφίας, ὅπου δὲν προβάλλεται μόνο ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Χριστῷ δόξα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνογραφία τιμώντας τοὺς Ἁγίους ἐπιβεβαιώνει τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας, ποὺ ἦλθε στὸν κόσμον διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπλόχερα προσφέρει ἡ Ἐκκλησία Του, διότι ὁ Τριαδικὸς Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»⁴.

Ὅλα τὰ παραπάνω ἐλέχθησαν, γιὰ νὰ ἐξηγηθεῖ γιατί ἦταν ἐπιβεβλημένη ἡ ἐπανεκδοσὴ τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου, ἡ ὁποία ἐπιτεύχθηκε μὲ τὴ Χάρη τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξιέπαινη πρωτοβουλία καὶ μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου, καθὼς καὶ τὸ κοπιῶδες ἔργο τοῦ Δρ. Βυζαντινῆς Φιλολογίας Γεωργίου Πιτσινέλη, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τὴν ἀναθεώρηση καὶ διόρθωση τῶν κειμένων.

Προτοῦ, ὅμως, προχωρήσω στὴν παρουσίαση τοῦ ἴδιου τοῦ ὑμνογραφικοῦ καὶ ἀγιολογικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ἃς μοῦ ἐπιτραπεῖ μία σύντομη ἐξέταση τοῦ Λειμωναρίου ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας. Ὡς γνωστὸν ὁ πρῶτος ποὺ χρησιμοποίησε τὸν ὄρο Λειμωνάριον, ὡς τίτλο ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου, ἦταν ὁ Ἰωάννης Μόσχος. Ὁ μοναχὸς αὐτὸς ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Τόπους στὶς ἀρχὲς τοῦ 7ου αἰῶνα συνέταξε ἔργο, στὸ ὁποῖο συμπεριέλαβε πλῆθος ἐποικοδομητικῶν διηγήσεων, ρήσεων καὶ θαυμάτων μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ πόνημά του αὐτὸ τὸ ὀνόμασε Λειμὼν ἢ Λειμωνάριον, δηλαδὴ λιβάδι, πνευματικὸ λιβάδι. Τὸ ὀνόμασε ἔτσι, ὅπως ὁ ἴδιος ἐπεξηγεῖ «διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέρψιν τε καὶ εὐωδίαν καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἐντυγχάνουσιν»⁵. Τὸ ἔργο ἔτυχε εὐρυτάτης διαδόσεως καὶ, ἐπὶ αἰῶνες, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι πολὺ ἀγαπητὸ κυρίως στοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ στοὺς λαϊκοὺς.

Αὐτὸ τὸ βιβλίον, ποὺ περιεῖχε τὴν σοφία τῶν Πατέρων τῆς ἐρήμου, ὑπῆρξε προσφιλὲς ἀνάγνωσμα καὶ τοῦ Ἁγίου Μακαρίου Κορίνθου. Ὅταν, λοιπὸν αὐτὸς στὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1804 εἶχε ὀλοκληρώσει σχεδὸν τὴ συγκρότηση τοῦ ὑλικοῦ του καὶ σκοπεύοντας νὰ ἐκδώσει σὲ αὐτοτελὲς βιβλίον Συναξάρια καὶ Ἀκολουθίες Ἀγίων, ἐπέλεξε γι' αὐτὸ τὴν ὀνομασία Νέον Λειμωνάριον. Θὰ τὸ ὀνόμαζε Νέον, γιὰ νὰ ἀποφεύγεται ἡ σύγχυση μὲ τὸ Λειμωνάριον τοῦ Ἰωάννου Μόσχου. Παράλληλα προέκρινε νὰ υἱοθετήσῃ τὸν γνωστὸ στοὺς Ὁρθοδόξους ὄρο Λειμωνάριον, γιατί θὰ ἦταν ἀντιπροσωπευτικὸς τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου, ἀφοῦ αὐτὸ θὰ περιεῖχε Βίους καὶ Ἀκολουθίες Ἀγίων, οἱ ὁποῖοι εἶναι τὰ ἄνθη τοῦ Παραδείσου, δηλαδὴ τοῦ πνευματικοῦ Λειμῶνος. Ὅπως πολὺ ἐπιτυχῶς ἐπεξηγεῖ ὁ συντελεστὴς τοῦ ἔργου Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος: «καθὼς εἰς ἓνα λειμῶνα δὲν

εἶναι ἐνὸς μόνον εἴδους ἄνθη, οὕτω καὶ εἰς ταύτην (τὴν βίβλον) περιέχονται ὡς ἄνθη τερπνότατα καὶ εὐωδέστατα τὰ διάφορα διηγήματα, ἡγουν ἐκεῖνα τῶν καλλίστων τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων, ἐκεῖνα τῶν θεοφόρων ἀσκητῶν καὶ ἐκεῖνα τῶν παραδόξων ἀποτελεσμάτων τοῦ οὐρανοῦ...»⁶. Τὸ Νέον Λειμωνάριον τόσο σὰν ἰδέα ὅσο καὶ ὡς τίτλος τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχικὸς πυρήνας χειρόγραφου ὑλικοῦ ἀποτελοῦσαν προσωπικὸ πόνημα τοῦ Φιλοκαλιστῆ Ἱεράρχη Ἀγίου Μακαρίου. Ὁ βιογράφος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ὁ Πάριος ἀφηγεῖται σχετικὰ: «Εἶχε τελειώσει μὲ πολλοὺς κόπους καὶ ἀγρυπνίας ὁ ἀοίδιμος τὴν νέαν συλλογὴν τινῶν ὁσιακῶν βίων καὶ μαρτυρίων, παλαιῶν καὶ νέων, ἔτι ἀνεκδότων, καὶ ἄλλων τινῶν ψυχοφελῶν διηγημάτων καὶ θαυμάτων, αὐτὸς ἰδίᾳ χειρί, ἄλλα μὲν μεταφράζων καὶ ἄλλα ἀντιγράφων, τὴν ὁποίαν καὶ ὠνόμασε “Νέον Λειμωνάριον”»⁷. Τὸ «Νέον Λειμωνάριον», ὅμως, ὀφείλει πολλὰ καὶ στὴ γραφίδα τοῦ «σοφολογιωτάτου διδασκάλου» Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, ὅπως εἶναι ὁ «Βίος καὶ Πολιτεία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου, Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου, τοῦ Νοταρᾶ...» καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου, καθὼς καὶ ἡ γλωσσικὴ ἀπλούστευση τῶν Συναξαρίων τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου. Ἐξίσου σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Χίου, ὁ ὁποῖος συνέταξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς ἀσματικὲς Ἀκολουθίες καὶ τὰ Συναξάρια, ποὺ συμπεριλήφθησαν, ἐνῶ ἄλλων βελτίωσε καὶ συμπλήρωσε τὸ ἀρχικὸ τους ὑλικό. Τὸ 1819 τὸ «Νέον Λειμωνάριον» τυπώθηκε στὴ Βενετία ὡς συλλογικὸ ἔργο καὶ τῶν τριῶν προαναφερθέντων Κολλυβάδων Ἀγίων. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναγράφηκε στὸν διευκρινιστικὸ ὑπότιτλο τοῦ ἔργου, ὁ πνευματικὸς αὐτὸς καρπὸς τῶν τριῶν Ὁσίων ἐκτυπώθηκε «Εἰς κοινὴν ἀπάντων τῶν Ὁρθοδόξων ὠφέλειαν».

Ἐπανέκδοση τοῦ Νέου Λειμωναρίου ἐγίνε στὴν Ἑρμούπολη τῆς Σύρου τὸ 1855 – 1857 σὲ τρεῖς τόμους. Τὸ 1873 γνωρίζει τὴν γ’ ἐπανατύπωση, αὐτὴ τὴ φορὰ στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ ἓναν τόμο. Ἐνα χρόνο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Χίου ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ, δηλαδὴ τὸ 1913, ἐπανεκδίδεται στὴ Χίο ὡς ἀπότιση φόρου τιμῆς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ποὺ κράτησε ζωντανὸ τὸ ἔθνικὸ φρόνημα μέσα στὴ μακραίωνη νύκτα τῶν τόσων αἰώνων σκλαβιάς. Ὁ ἱδρυτὴς καὶ πρῶτος ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιώτισσας, Χριστόφορος Σερέμελης, εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία γιὰ νέα καὶ πληρέστερη ἐπανέκδοση τοῦ Νέου Λειμωναρίου, ἀλλὰ, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν τῆς ἐποχῆς, αὐτὴ δὲν πραγματοποιήθηκε. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνέλαβε καὶ ἔφερε εἰς πέρας τὸ 1930 ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν στὴν ἡγουμενία τῆς Μονῆς, Ἀρχιμανδρίτης Ἀμβρόσιος Μίχαλος. Ἡ ἔκδοση αὐτὴ – βασικὰ γιὰ λόγους οἰκονομικῆς στενότητος⁸ – περιορίσθηκε κυρίως μόνον στοὺς Βίους καὶ τὶς Ἀκολουθίες Ἀγίων, ποὺ εἴτε γεννήθηκαν στὴ Χίο, εἴτε ἀσκήτευσαν καὶ μαρτύρησαν σ’ αὐτήν. Ἐξαιτίας τῆς θεματικῆς αὐτῆς ἐπιλογῆς, τὸ ἔργο κυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον⁹. Ἡ ἔκδοση αὐτὴ πραγματοποιήθηκε σὲ

τυπογραφείο τῶν Ἀθηνῶν τὸ 1930 καὶ βασίσθηκε στὴν β΄ ἔκδοση τοῦ Νέου Λειμωναρίου καὶ συγκεκριμένα στὸν Β΄ τόμο της. Παρὰ τὴν ἀλλαγὴ στὸν τίτλο τοῦ ἔργου, ἐπεὶδὴ τὸ περιεχόμενό του σὲ μεγάλο βαθμὸ προερχόταν ἀπὸ τὸ Νέον Λειμωνάριον, ἡ ἔκδοση τοῦ 1930 χαρακτηρίζεται ὡς ἡ πέμπτη. Οἱ Ὁρθόδοξοι πιστοί, ἰδίως τῆς Χίου, ἀγκάλιασαν μὲ θέρμη τὴν ἔκδοση αὐτὴ καὶ μέσα σὲ λίγα ἔτη, τὸ βιβλίον ἐξαντλήθηκε. Τὴν ἀπὸ ἔτη ζητούμενη ἐπανεκδόση¹⁰ ἀνέλαβε ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χριστόφορος Γεραζούνης, ἡγούμενος τῆς Ι. Μονῆς Μυρσινιδίου τὸ 1968. Ἡ ἐπανεκδόση αὐτὴ ὑπῆρξε αἰσθητὰ βελτιωμένη καὶ συμπληρωμένη, συγκριτικὰ μὲ αὐτὴν τοῦ 1930. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χριστόφορος προέβη καὶ σὲ ἄλλη ἐπανεκδόση, τὴν ἔβδομη κατὰ σειράν, τὸ 1992. Ὡς μικρὴ ἔνδειξη τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἃς ἀναφέρουμε τὴν ἔκδοση καὶ ἄλλων Λειμωναρίων – ἰδίως τὶς τελευταῖες δεκαετίες – ποὺ ἔχουν αὐτὸ ὡς πρότυπο. Τέτοια Λειμωνάρια εἶναι τὸ Λεσβιακὸν Λειμωνάριον, τὸ Εὐρυτανικὸν Λειμωνάριον, τὸ Κρητικὸν Λειμωνάριον, τὸ Πατμιακὸν Λειμωνάριον, τὸ Ροδιακὸν Λειμωνάριον καὶ τὸ Ἀγιορείτικον Λειμωνάριον.

Τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ὁμολογοῦμε ὡς Ἁγία στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ἀφοῦ ὡς κεφαλὴ της ἔχει τὸν Χριστό, ὁ ὁποῖος τὴν ἀγιάζει. Ἔτσι, ὅλοι οἱ πιστοί, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ζωντανὰ μέλη της, ἀποτελοῦν τὴν «κοινωνία τῶν Ἀγίων». Ὡς Ἁγία ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀποστολὴ τῆς νὰ ἀγιάζει. Ἔργο της εἶναι «ὁ καταρτισμὸς τῶν ἁγίων» καὶ ἡ πνευματικὴ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου σὲ μία κοινωνία ἀγιότητος. Οἱ ἐπίσκοποι, ὡς κατεξοχὴν πνευματικοὶ πατέρες καὶ διδάσκαλοι, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύουν ἀνύστακτὴ μέριμνα πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Ἔτσι καὶ ὁ Ποιμενάρχης μας, μεταξὺ τῶν ἄλλων ποιμαντικῶν του φροντίδων, ποὺ ἀποβλέπουν πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸν ἁγιασμὸ τοῦ τοπικοῦ ποιμνίου, δὲν παρέβλεψε καὶ αὐτὴν, δηλαδὴ τὴν ἐπανεκδόση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου. Μία ἐπανεκδόση ποὺ στοχεύει νὰ κάνει προσιτὸ σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἐνδιαφέρεται ἓνα βιβλίον, ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει μία πηγὴ Ὁρθόδοξης πνευματικῆς τροφοδοσίας.

Ἡ παροῦσα ὀγδοὴ ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ὑπερτερεῖ ὅλων τῶν προηγούμενων, ἀφενὸς στὴν πληρότητα τῆς σχετικῆς ὕλης καὶ ἀφετέρου στὴν ἐκτύπωση, στὴ βιβλιοδεσίαν καὶ γενικότερα στὴν ὅλη ἐμφάνισή. Πρόκειται γιὰ ἓνα μεγάλο σχήματος τόμο, ἐκτυπωμένο ἀπὸ τὸν γνωστὸ ἐκδοτικὸ οἶκο Σαΐτη, προσεκτικὰ βιβλιοδετημένο, ἔχοντας ἐξωτερικὰ σὲ χρυσοτυπία τὸν Σταυρὸ καὶ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου μέσα σὲ ὀρθογώνιον πλαίσιον κοσμημάτων. Οἱ σελίδες τοῦ ἀπὸ χάρτου ἀρίστης ποιότητος εἶναι καλοτυπωμένες καὶ τὰ κείμενα εἶναι σὲ πολυτονικὸ σύστημα. Στὴν ἀρχὴ τῶν Ἀκολουθιῶν καὶ τῶν Βίων τῶν Ἀγίων, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα ὑπάρχουν καλλιτεχνικὰ κοσμήματα μὲ ἐκκλησιαστικὰ μοτίβα κατὰ τὸ πρότυπον τῶν μικρογραφικῶν διακοσμήσεων τῶν βυζαντινῶν χειρογράφων. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸ πρῶτον γράμμα σὲ κάθε ὕμνον καὶ ἀνάγνωσμα, ὅπου μὲ χρῆσιν

κόκκινου χρώματος καὶ μεγαλύτερης γραμματοσειράς αὐτὸ ἐπέχει θέση ἀρχιγράμματος. Σὲ κάθε σελίδα τὸ κείμενο εἶναι χωρισμένο σὲ δύο στήλες, γιὰ πρακτικοὺς λόγους, ὅπως συμβαίνει στὰ περισσότερα λειτουργικὰ βιβλία. Πολὺ εὐστοχα στὴν ἀρχὴ τοῦ τόμου ἔχουν τοποθετηθεῖ τρεῖς ἑγχρωμες ἀγιογραφίες καὶ τρεῖς ἄλλες φωτογραφίες σχετικὲς μὲ τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου. Ἀμέσως μετὰ ὑπάρχει τιμητικὴ ἀφιέρωση στὴν ἱερὴ μνήμη τῶν Χριστοφόρου Σερέμελη, Ἀμβροσίου Μιχάλου καὶ Χριστοφόρου Γεραζούνη, οἱ ὁποῖοι διετέλεσαν ἡγούμενοι τῆς Μονῆς Μυρσινιδίου. Ἀκολουθεῖ κείμενο, στὸ ὁποῖο, μὲ καλλιέπεια καὶ μεστὸ θεολογικὸ λόγο, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἴνουσσῶν κ. Μᾶρκος προλογίζει τῇ νέᾳ αὐτῇ ἔκδοσι. Κατόπιν, ὁ κ. Γεώργιος Πιτσινέλης σὲ κείμενό του ἀφηγεῖται τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Νέου Λειμωναρίου καὶ τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἀπὸ τὸ 1819 ἕως τὸ 1992, καὶ συνοπτικὰ παρουσιάζει τὸ περιεχόμενο καὶ τὶς ἀλλαγές τῆς ἡ' ἐκδόσεως σὲ σχέση μὲ τὶς προηγούμενες, καθὼς καὶ τὴν κριτικὴ μέθοδο ποὺ ἀκολούθησε γιὰ τὴ διόρθωση καὶ ἀναθεώρηση τῶν σχετικῶν κειμένων.

Μέσα στὶς 507 σελίδες τῆς παρούσας ἐκδόσεως τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου ἔχουν κατανεμηθεῖ οἱ ἱερὲς Ἀκολουθίες, τὰ Συναξάρια, οἱ Βίοι, τὰ Μαρτύρια καὶ τὰ Θαύματα τῶν Ἀγίων μὲ βάση τὴν ἡμερομηνία ἐορτασμοῦ τους, κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἐορτολόγιο, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν μῆνα Σεπτέμβριο, ὅποτε καὶ ἄρχεται τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος. Ἐδῶ πρέπει νὰ διευκρινίσουμε ὅτι στὶς σελίδες τοῦ συμπεριλαμβάνονται μόνο Βίοι καὶ Ἀκολουθίες Ἀγίων, ποὺ εἴτε γεννήθηκαν στὴ Χίο, εἴτε ἀσκήτευσαν καὶ μαρτύρησαν σ' αὐτήν. Διατηρήθηκαν – ὅπως καὶ στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις – καὶ Ἀκολουθίες Ἀγίων καὶ ἀναμνήσεις θαυμάτων ποὺ δὲν ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴ Χίο, ἀλλὰ εἶναι προσφιλεῖς στοὺς πιστοὺς καὶ τιμῶνται ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴ Μονὴ Μυρσινιδίου¹¹.

Πρώτη, λοιπὸν, τίθεται ἡ Ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς Συνάξεως πάντων τῶν Ἀγίων τῆς Χίου, ἡ ὁποία ἐορτάζεται τὴν πρώτη Κυριακὴ τοῦ Σεπτεμβρίου.

Ἐπεται ἡ Ἀκολουθία τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ὁσίου Ἀνθίμου τοῦ Χίου (3 Σεπτεμβρίου), ποιηθεῖσα ἀπὸ τὸν σύγχρονό μας ὑμνογράφο Χαράλαμπο Μπούσια. Καὶ οἱ δύο προαναφερθεῖσες Ἀκολουθίες δὲν ὑπῆρχαν στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου.

Ἐπίσης, στὶς 3 Σεπτεμβρίου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Πολυδώρου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴν Ἑφεσο τὸ 1794, καθὼς καὶ ὁ Βίος καὶ τὸ μαρτύριό του. Ἡ Ἀκολουθία ἔχει ληφθεῖ ἀπὸ τὸ Νέο Μαρτυρολόγιο, ἔργο τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου.

Καὶ κλείνει ὁ μῆνας Σεπτέμβριος μὲ τὴν Ἀκολουθία, ποὺ εἶναι ἀφιερωμένη στὴ

μνήμη τοῦ θαύματος τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης στίς 24 Σεπτεμβρίου. Ἡ Ἀκολουθία εἶναι ποίημα τοῦ Ἐπισκόπου Κυθήρων Σωφρονίου Παγκάλου.

Ὁ μήνας Ὀκτώβριος ἀρχίζει μέ τὴν Ἀκολουθία τῆς ἀναμνήσεως τοῦ θαύματος ποὺ ἐπιτέλεσε ἡ Ἁγία Παρασκευὴ στὴ Χίο στίς 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1442. Τόσο ἡ Ἀκολουθία ὅσο καὶ ἡ διήγηση τοῦ θαύματος ἀνήκουν στὴ γραφίδα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου.

Ἐπειτα τίθεται ἡ Ἀκολουθία τῆς Ὁσίας Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος (20 Ὀκτωβρίου), καθὼς καὶ ὁ Βίος της, τὸν ὁποῖο ἔχει ἐπιμεληθεῖ ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χῖος.

Τελευταία Ἀκολουθία γιὰ τὸν Ὀκτώβριο εἶναι τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Νικολάου τοῦ Χίου στίς 31 Ὀκτωβρίου, ἡ ὁποία ἔχει συντεθεῖ ἀπὸ τὸν προαναφερθέντα Ἅγιο Νικηφόρο. Ἀκολουθεῖ ἀναλυτικὸς Βίος καὶ Μαρτύριο τοῦ Ἁγίου.

Ὁ μήνας Νοέμβριος κοσμεῖται μέ πρώτη τὴν Ἀκολουθία τοῦ Χιακῆς καταγωγῆς Ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως (9 Νοεμβρίου). Τόσο ἡ Ἀκολουθία ὅσο καὶ ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν καὶ οἱ 24 Οἵκοι ἔχουν ποιηθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀγιορείτη ὑμνογράφο Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη. Ἀκολουθεῖ πολυσέλιδος βίος τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, τοῦ νεώτερου αὐτοῦ Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὕτὴ τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγόνος, ποὺ ἐορτάζεται στίς 26 Νοεμβρίου.

Τὴν ἴδια ἡμέρα τιμᾶται καὶ ἡ μνήμη τοῦ Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Χίου, τοῦ ὁποῖου τὴν Ἀκολουθία καὶ τὸ Μαρτύριο συνέταξε ὁ Ἅγιος Νικηφόρος ὁ Χῖος.

Ὁ μήνας Δεκέμβριος ἀρχίζει μέ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Μυρόπης (2 Δεκεμβρίου). Τὴν Ἀκολουθία καὶ τὸ Συναξάρι τῆς ἀθλησάσης στὴ Χίο τὸ 255 μ.Χ. Ἁγίας ἔγραψε καὶ πάλι ὁ Ἅγιος Νικηφόρος.

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὕτὴ τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Ἀγγελῆ τοῦ Ἀργείου (3 Δεκεμβρίου), ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1813. Ἡ Ἀκολουθία καὶ τὸ Μαρτύριό του ἀποτελοῦν καὶ αὐτὰ πόνημα τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Ἀμβρόσιο Μεδιολάνων Ἀκολουθία (7 Δεκεμβρίου).

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ἔχει συντάξει τὴν ἐπόμενη Ἀκολουθία, αὕτὴ τοῦ Ἁγίου Μοδέστου Ἱεροσολύμων (18 Δεκεμβρίου).

Ὁ μήνας Δεκέμβριος κατακλείεται μέ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Χίου Ὁσίου Νήφωνος τοῦ

Κοινοβιάρχου (28 Δεκεμβρίου), ἡ ὁποία εἶναι ποίημα τῆς μοναχῆς Ἰσιδώρας ἀπὸ τὴν Ι. Μονὴ Ἁγ. Ἰωάννου Προδρόμου Μεγάρων. Στὸν Ὅσιο Νήφωνα ἀφιερώνεται καὶ δεύτερη Ἀκολουθία μὲ Παρακλητικὸ Κανόνα ἀπὸ τὸν Χαράλαμπο Μπούσια. Οἱ δύο αὐτὲς Ἀκολουθίες καὶ ὁ Κανὼν δὲν ὑπῆρχαν στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις.

Ἡ πρώτη Ἀκολουθία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι τοῦ Ὁσιομάρτυρος Ὀνουφρίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο στὶς 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1818. Ἡ Ἀκολουθία του εἶναι ποίημα τοῦ μοναχοῦ Ὀνουφρίου Ἰβηρίτου. Πολυσέλιδος εἶναι ὁ Βίος καὶ τὸ Μαρτύριο τοῦ Ὁσιομάρτυρος αὐτοῦ.

Ἄλλη Ἀκολουθία, ποὺ δὲν ὑπῆρχε στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις, εἶναι αὐτὴ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου του λεπροῦ (4 Ἰανουαρίου), καθὼς καὶ ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν τοῦ Ἁγίου, ποιήματα καὶ τὰ δύο τῆς Ἰσιδώρας μοναχῆς Ἀγieroθεϊτίσσης.

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Χίου (29 Ἰανουαρίου), ποιηθεῖσα, ὅπως καὶ ὁ Βίος του, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Παρίου.

Πρώτη Ἀκολουθία τοῦ Φεβρουαρίου εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος (1 Φεβρουαρίου).

Ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι αὐτὴ τῶν Σπετσιωτῶν Νεομαρτύρων Σταματίου, Ἰωάννου καὶ Νικολάου στὶς 3 Φεβρουαρίου, οἱ ὁποῖοι μαρτύρησαν στὴ Χίο τὸ 1822. Ἀκολουθία καὶ Βίος ἔχουν συντεθεῖ ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀνθίμου Πουλάκη.

Κατόπιν, σειρὰ ἔχει στὶς 15 Φεβρουαρίου ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου Ἀνθίμου τοῦ Θαυματουργοῦ τοῦ ἐν Χίῳ ἀσκήσαντος, ποιηθεῖσα ὑπὸ μοναχῆς Βρυαίνης. Ἀκολουθοῦν Κανὼν Παρακλητικὸς καὶ Οἵκοι. Νὰ σημειωθεῖ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Ἀκολουθία δὲν ὑπῆρχε στὶς προηγούμενες ἐκδόσεις.

Ἔπεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Βυζαντίου (17 Φεβρουαρίου). Ἀκολουθοῦν οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Ἁγίου Μακαρίου, ἀλείπτῃ τοῦ Νεομάρτυρος, πρὸς τοὺς γονεῖς του.

Στὸν μῆνα Μάρτιο ὑπάρχουν δύο Ἀκολουθίες πρὸς τιμὴν τοῦ Νεομάρτυρος Μανουὴλ τοῦ ἐκ Σφακίων (15 Μαρτίου). Καὶ αὐτὲς οἱ Ἀκολουθίες, γιὰ πρώτη φορὰ, ἐντάσσονται στὸ Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον.

Ἐπίσης, στὸν μήνα Ἀπρίλιο ὑπάρχει μία μόνο μνήμη Ἁγίου με Ἀκολουθία ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Μακάριο Κορίνθου (17 Ἀπριλίου), πονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου. Ὁ Βίος καὶ ἡ Πολιτεία τοῦ Φιλοκαλιστῆ Ἁγίου ἔχει συγγραφεῖ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἀθανάσιο τὸν Πάριο. Παρατίθενται, ἐπίσης, διήγηση θαυμάτων τοῦ Ἁγίου, καθὼς καὶ Παρακλητικοὶ Κανόνες καὶ 24 Οἵκοι ἀφιερωμένοι στὸν Ἅγιο.

Ὁ μήνας Μαῖος ἀρχίζει με τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου τὴν 1η Μαΐου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς συντάκτη τὸν Πρωτοσύγκελλο Κύριλλο Τρεχάκη. Ὁ δὲ Βίος τοῦ ἔχει συγγραφεῖ ἀπὸ τὴν Αἰμιλία Σάρρου Ζολῶτα.

Γιὰ τὶς 9 Μαΐου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου.

Ἀκολουθεῖ ἡ μνήμη τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Ἰσιδώρου, ὁ ὁποῖος ἄθλησε στὴ Χίο τὸ 255 μ.Χ. καὶ ἐορτάζεται στὶς 14 Μαΐου. Πρὸς τιμὴν τοῦ ἐμπεριέχεται Ἀκολουθία καὶ ἐκτενὲς Βίος.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τῶν Ὁσίων Νικήτα, Ἰωάννου καὶ Ἰωσήφ, τῶν κτητόρων τῆς Νέας Μονῆς (20 Μαΐου), συντεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου μαζί με τὸ ἐκτενὲς Συναξάριο τῶν τριῶν αὐτῶν ἀσκητῶν, καθὼς καὶ δύο Κανόνες, Παρακλητικὸ καὶ ἱκετήριο.

Τελευταία Ἀκολουθία γιὰ τὸν Μάιο εἶναι τοῦ Νεομάρτυρος Ἀνδρέου Ἀργέντη τοῦ Χίου (29 Μαΐου). Αὕτῃ εἶχε συντεθεῖ ἀπὸ τὸν μακαριστὸ Πρωτοπρεσβύτερο Μάρκο Βασιλάκη καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἐντάσσεται στὸ Χιακὸν Λειμωνάριον.

Ὁ μήνας Ἰούνιος ἄρχεται με τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Νέου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1801 καὶ τιμᾶται στὶς 5 Ἰουνίου. Ἡ Ἀκολουθία εἶναι ἔργο τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου, ἐνῶ τὸ κείμενο τῆς ἀθλήσεως τοῦ Νεομάρτυρος συνέγραψε ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη σὲ Θαῦμα τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ὕμνου «Ἄξιόν ἐστι» (11 Ἰουνίου). Ἡ Ἀκολουθία ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν ἱεροδιάκονο Βενέδικτο.

Τρίτη κατὰ σειρὰ εἶναι ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικήτα τοῦ Νισυρίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1732 (21 Ἰουνίου). Ἡ Ἀκολουθία καὶ ὁ Βίος τοῦ ἀποτελοῦν πόνημα τοῦ μοναχοῦ Ἀθανασίου Ἰβηρίτου.

Τέταρτη καὶ τελευταία γιὰ τὸν Ἰούνιο Ἀκολουθία εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου στὶς 24 Ἰουνίου καὶ ἔχει προκύψει ἀπὸ τὴν ὕμνογραφικὴ γραφίδα τοῦ μοναχοῦ Γερασίου Μικραγιαννανίτου.

Τὸν μήνα Ἰούλιο πρώτη Ἀκολουθία τίθεται ἡ ἀφιερωμένη στὴν εὕρεση τῆς τιμᾶς κάρας τῆς Ὁσίας Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος τὴν 15ῃ Ἰουλίου. Ἡ προϋπάρχουσα αὐτὴ Ἀκολουθία βελτιώθηκε ἀπὸ τὸν Ὅσιο Νικηφόρο, ὁ ὁποῖος συνέταξε ἐξ ἀρχῆς τοὺς 24 Οἴκους πρὸς τιμὴν τῆς Ἀγίας.

Ἡ ἐπόμενη Ἀκολουθία εἶναι ἀφιερωμένη στὴν Πολιοῦχο τῆς Χίου Ἀγία Μαρκέλλα (22 Ἰουλίου). Τόσο ἡ Ἀκολουθία, καθὼς καὶ ὁ Βίος καὶ τὸ Μαρτύριο τῆς Ἀγίας εἶναι ἔργα ἀνωνύμου, τὰ ὁποῖα ἔχει λαμπρύνει μὲ τὸ ὑμνογραφικὸ τοῦ τάλαντο ὁ Ὅσιος Νικηφόρος ὁ Χῖος.

Τρίτη Ἀκολουθία γιὰ τὸν Ἰούλιο εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἀγίου Θεοφίλου τοῦ Ζακυνθίου, ὁ ὁποῖος μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ 1635 (24 Ἰουλίου) καὶ ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν Ὅσιο Νικηφόρο.

Τὸν μήνα Αὐγούστο στὶς 18 ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία ποὺ συνέταξε ὁ μακαριστὸς Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος Λιαδῆς μὲ ἀφορμὴ τὴν κατ' ἔτος μετακομιδὴ τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἀγίου Νικηφόρου τοῦ Χίου ἀπὸ τὰ Ρεστὰ στὰ Καρδάμυλα.

Γιὰ τὶς 27 Αὐγούστου ὑπάρχει ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Φανουρίου.

Τελευταία καὶ ἐκτὸς χρονικῆς σειρᾶς τίθεται ἡ Ἀκολουθία τῆς Παναγίας τῆς Βοηθείας, διότι ψάλλεται τῇ Δευτέρᾳ τοῦ Θωμᾶ, ἡ ὁποία, ὡς γνωστὸν, εἶναι κινητὴ ἑορτὴ. Αὐτὴ ἀποτελεῖ πόνημα τοῦ Ἀγίου Ἀνθίμου τοῦ Χίου, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Βοηθείας στὴ Χίο.

Στὸ Παράρτημα ποὺ ἀκολουθεῖ ὑπάρχουν ἀρκετὰ ψυχωφελῆ κείμενα καὶ διηγήσεις Θαυμάτων¹². Ἔπεται τὸ κείμενο τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου¹³. Καὶ κατακλείεται τὸ βιβλίον μὲ κείμενα εὐχῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ εὐχὴ καὶ Ἀπολυτίκιον, ποὺ συνέταξε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μᾶρκος γιὰ τὰ ἑκατὸ ἔτη ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ νησιοῦ μας ἀπὸ τὸν Τουρκικὸ ζυγόν.

Ἡ νέα αὐτὴ καλαίσθητη ὄγδοη ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου μᾶς παρακινεῖ νὰ συγχαροῦμε ὅλους τοὺς προαναφερθέντες συντελεστές της, οἱ ὁποῖοι μὲ ἔνθεο ζῆλο, ἀλλὰ καὶ καταβάλλοντας κόπο καὶ δαπανώντας χρόνο, παρέδωσαν στὰ χέρια τῆς Χιακῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅλου τοῦ Ὁρθοδόξου κόσμου ἓνα τέτοιο μνημειῶδες ἔργο. Ἐνα πολύτιμον βιβλίον γιὰ ὅλους τοὺς φιλακόλουθους καὶ φιλοάγιους πιστοὺς, τὸ ὁποῖον ὅλοι εὐελπιστοῦμε νὰ ἀποτελέσει μία νοητὴ πυξίδα πνευματικῆς πλεύσεως. Ἄς ἱκετεύσουμε, λοιπόν, τοὺς Ἁγίους τῆς Χίου νὰ μεσιτεύσουν θερμῶς πρὸς τὸν Ἅγιον Θεὸ καὶ τὴν Παναγία, νὰ βοηθήσουν τὸ ψυχωφελὲς αὐτὸ βιβλίον νὰ μπεῖ σὲ κάθε ἑλληνικὸ σπίτι, καὶ νὰ ἀποτελέσει μία πρόσκληση πρὸς μελέτη, ἓνα

καθημερινὸ βοήθημα στὴν προσευχὴ κι ἕναν σταθερὸ συμπαραστάτη στὴν πνευματικὴ πορεία τοῦ κάθε πιστοῦ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μεγάλου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 2,3.
2. Ἀγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς Μάρτυρας, PG 50,663.
3. Βενεδίκτου ἱερομονάχου Ἀγιορείτου, Μαξιμιανὸν Ταμεῖον, Νέα Σκῆτη Ἀγίου Ὁρους 2016, τ.Α΄, σελ.150-151.
4. Α΄ Τιμ. 2,4.
5. Λειμῶν τοῦ Ἰωάννου Μόσχου, PG 87, 2855A-3112B.
6. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε΄ ἔκδοση) σελ.10, ὑποσ.1.
7. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Η΄ ἔκδοση), σελ.307-308.
8. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε΄ ἔκδοση), σελ.10.
9. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1930, (Ε΄ ἔκδοση), σελ.10.
10. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 1968, (ΣΤ΄ ἔκδοση) σελ.1.
11. Ἀκολουθίες Ἀγίων καὶ ἀναμνήσεις θαυμάτων ποὺ δὲν ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴ Χίο, ἀλλὰ διατηρήθηκαν καὶ στὴ νέα ἔκδοση τοῦ Νέου Χιακοῦ Λειμωναρίου εἶναι:
α) οἱ Ἀκολουθίες καὶ οἱ Βίοι τοῦ Ἀγ. Στυλιανοῦ, τοῦ Ἀγ. Ἀμβροσίου, τοῦ Ἀγ. Μοδέστου, τοῦ Ἀγ. Χριστοφόρου καὶ τοῦ Ἀγ. Φανουρίου. β) οἱ ἀναμνήσεις θαυμάτων τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιωτίσσης καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
12. Στὸ Παράρτημα περιέχονται: α) Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον τῆς Θεοτόκου, τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Χίου, β) Διήγησις περὶ τοῦ ἐν Χίῳ θαύματος παρὰ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου κατὰ τῶν Ἀρμενίων, τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, γ) Διήγησις περὶ τοῦ γεγονότος θαύματος ὑπὸ τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀττικὴν ἱερῷ αὐτοῦ ναῷ, κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀγαρηνῶν, τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, δ) Διήγησις περὶ τοῦ θαύματος τοῦ γενομένου παρὰ τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος κατὰ τὴν θέσιν Καρυδιὰ ἢ Ποταμὸς Ἀγ. Εἰρήνης, πλησίον τῆς Παναγίας Λετσαίνης, ὡς καὶ τοῦ θαύματος παρὰ τῆς Ἀγ. Εἰρήνης, ε) Διήγησις ψυχοφελῆς περὶ μιᾶς μοναχῆς τῆς Μονῆς Ἀγ. Ματρώνης τῶν Χαλάνδρων, στ) Τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου Λόγος ὠφέλιμος καὶ ἐκλογὴ ψυχοφελῶν διηγημάτων. Νέον Χιακὸν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Η΄ ἔκδοση), σελ.471-488.

13. Νέον Χιακόν Λειμωνάριον, Χίος 2020, (Η΄ έκδοση), σελ.489-501».